

KANNANOTTO
2.2.2023

Lapissa sijaitsevien tutkimuslaitosten toiminnan rahoitus turvattava Kevon tutkimusasema merkittävä toimija ja yhteistyökumppani koko Lapille

Suomen, Norjan ja Ruotsin pohjoiset alueet tiivistävät yhteistyötään kaikilla elämän aloilla. EU on päättänyt juuri rahoittaa OECD:n toteutuksella tehtävän selvityksen, jossa tarkastellaan pohjoisten alueiden merkitystä ja mahdollisuuksia uudessa maailmanpoliittisessa tilanteessa.

Olenneisen ja ratkaisevan tärkeän yhteistyörakenteen luotettavan kokonaiskuvan saamiseen ja tulevaisuudessa myös tilannekuvan ylläpitoon tarjoavat pohjoisella alueella sijaitsevat tutkimuslaitokset, korkeakoulut ja yliopistot sekä niiden luomat verkostot pohjoisen tietöntyöyksiköinä ja toteuttajina.

Viime aikoina ilmaantuneet ajatukset siitä, että näitä tutkimus- ja koulutusyksiköitä tai niiden toimintaa jollakin tavalla supistettaisiin tai peräti lakkautettaisiin Lapissa, ovat irrallaan ja etäänntyneitä toimintaympäristöstä nousevista, tutkittuun tietoon perustuvasta ongelmanratkaisutarpeista. Maailma ja geopoliittiset asetelmat, alueiden elinvoiman, hyvinvoinnin ja kehittymisen merkitys Suomelle valtiona on muuttunut perusteellisesti viimeisen kahden vuoden aikana.

Muun muassa Kevon tutkimusaseman työn ja toiminnan jatkuminen on keskeisen tärkeää Suomen ja koko pohjoisen alueen tieteellisen tiedon tuotannolle, osaamisen vahvistamiselle ja tietoon pohjautuvalle yhteiskunnalliselle päätöksenteolle arktista aluetta koskeissa asioissa. Turun yliopiston Kevon ja kaikkien muidenkin yliopistojen arktisen alueen tutkimusyksiköiden merkitys ja tarpeellisuus entisestään korostuu, kun kansainväliset tapahtumat, kriisit ja erinäiset, keskenään ristiriitaisetkin pyrkimyksen arktiselle vahvistuvat ja kohdentuvat. Arktinen alue on ilmaston- ym. ympäristön muutoksille erityisen herkkä ja samalla se on luonnonvarojen sekä geopolitiikan kannalta strategisesti tärkeä globaali kohdealue. Arktisella eri toimijoiden, toimintojen ja ympäristövaikutusten määrällisyys jatkuvasti kasvaa. On siis välttämätöntä ja hyödyllistä, että Norjan, Suomen ja Ruotsin pohjoiset alueet turvallisina alueina voivat kehittää yhteistyötään mm. tieteellistä tutkimusta nyt käsillä ja tulevaisuudessa edessä olevien yhteiskunnallisten ratkaisujen tiedontarpeita varten – ja tieteellisen työn itsensä, opetuksen ja sivistyksen tarpeisiin. Työn jatkuminen edellyttää kansallista rahoitusta valtioiden budjetteihin sekä lisäksi kansainvälistä rahoitusta.

Kevon tutkimusasemalla on paljon kehittämismahdollisuuksia lakkautuspuheiden sijaan. Utsjoki on EU:n pohjoisin ja arktisin kunta. Ilmastonmuutos etenee arktisella alueella tunnetusti nopeammin kuin muualla. Kevon tutkimusasemalla on mahdollista tehdä aidossa arktisessa ympäristössä ainutlaatuista luonnontieteen tutkimusta, josta Kevolla on useamman vuosikymmenen kokemus. Sen aikasarjat monissa kasvi- ja eliölajeissa ovat kansainvälisesti ainutlaatuisia ja korvaamattomia. Turun yliopiston tutkimusaseman yhteydessä toimii jo nyt usei-

den muidenkin tutkimuslaitosten laitteistoja ja mittauksia. Kevon aseman ympärille voisi kehittyä niin halutessamme arktisen luonnontieteen kansainvälinen tutkimuskonsortio. Työtä tukisi myös Utsjoelle suunniteltu Lohikeskus, jonka selvitystyö alkaa pian.

Edellä kuvatun tilanteen ja tulevien tarpeiden vuoksi Itä-Lapin ja Pohjois-Lapin kahdeksan kunnan johto, Lapissa sijaitsevien tutkimuslaitosten edustajat, Lapin liiton edustajat ja EU-rahoituksen asiantuntijat kokoontuivat Sodankylän Tankavaaraan 18.-19.1.2023 seminaariin tarkastelemaan yhteistyön edellytyksiä ja resursseja TKI-rahoituksen avulla tapahtuvaa, alueen omista lähtökohdista ponnistavaa älykästä erikoitumista ja strategiaa varten.

Itäisien ja pohjoisen Lapin alueen asema ja merkitys geopoliittisella kartalla on muuttunut merkittävästi viime vuoden kansainvälisten tapahtumisen seurauksena. Se merkitsee myös asetelmien muutostarvetta ja uudelleen asemointia yhteistyöverkostojen toiminnassa, kehitystyön painopistealueiden uutta määrittelyä ja yhteistyöverkostojen vahvistamista. Itä- ja Pohjois-Lapissa siihen tuo hyvät edellytykset nimenomaan toimivien, kansallisesti ja kansainvälisesti erittäin merkittävien tutkimuslaitosten ja tiedeyhteisöjen, yritysten, julkisten toimijoiden EU:n rahoitusmahdollisuuksien yhteinen kokonaisuus.

Itä- ja Pohjois-Lapissa näemme tulevan kehityksen kannalta tärkeäksi kaikkien Lapissa toiminnassa olevien tutkimuslaitosten työn. Edellä kuvatuista tekijöistä johtuen on tärkeää, että Kevon tutkimusaseman vuosikymmeniä jatkunut ansiokas toiminta jatkuu ja kehittyy. Yhteiskunta, yritykset ja kaikki muutkin tulevaisuuden tekijät tarvitsevat tutkimustietoa perustaksi vastakin mm. ilmasto- ja arktisen alueen luontoympäristön muutoksen tuomiin haasteisiin ratkaisuja etsittäessään älykkäällä erikoistumisella ja TKI-toiminnalla sekä yhteiskunnallisia päätöksiä tehtäessä. Kevon erityispiirteinä ovat pitkäaikaiset kokeellisen ekosysteemitutkimuksen traditiot ja vahva kansainvälinen verkostoituminen. Lisäksi Kevolla on usean muun toimijan pysyviä seurantoja. Kevo on Manner-Euroopan pohjoisin miehitetty tutkimusasema (Luonnonvarakeskuksen Tenon lohitutkimusaseman ohella), ja sitä kautta erittäin haluttu kumppani kaikkiin verkostoihin, jotka haluavat kattaa myös pohjoisimman Euroopan.

On Suomen edun mukaista huolehtia siitä, että Lapissa toimiville eri alojen tutkimuslaitoksille ja tiedeyhteisöjen verkostoille turvataan valtion talousarviossa riittävä rahoitus toiminnan jatkumiseksi, jotta Suomelle merkittävien arktisten asioiden suunnittelua, päätöksiä ja tulevaa toimintaa voidaan toteuttaa tutkittuun, luotettavaan tietoon ratkaisut perustaen. Itä-Lapin ja Pohjois-Lapin tulevaa kehitystä on tarkasteltava myös tutkimus-, koulutus-, luonnonvara- ja elinkeinokehittämisessä keskeisenä osana kansallista turvallisuutta ja hyvinvointia, turvallisuusstrategiaa. On aika ajatella ja toteuttaa uudella tavalla valtion alueellisia panostuksia. Valtion tutkimus- ja kehittämistyön menojen jakautuminen Suomessa painottuu siten, että Helsinkiin ja Uudellemaalle ohjautuu noin 50%, Tampereen alueelle ja samoin Oulun alueelle noin 11 % kumpaankin. Lappiin tutkimus ja kehitysrahoituksesta ohjautuu nyt noin 1 prosentti. Mahdollisuuksia, tarpeita ja perusteita valtion budjettiin varattavan rahoituksen määrän ja ohjautumisen arviointiin siis on.

Johanna Mikkola
Kehittämispäällikkö
Pohjois-Lapin alueyhteistyön kuntayhtymä
Sodankylä, Inari ja Utsjoki

Dina Solatie
Johtaja
Itä-Lapin kuntayhtymä
Kemijärvi, Posio, Salla, Pelkosenniemi ja Savukoski